



تاریخ انتشار: یکشنبه 26 خرداد 1392

حسین موسویان مطرح کرد

رئیس جمهور آینده ایران و استراتژی هسته ای از نوع سوم



رئیس جمهور بعدی ایران نمی تواند به استراتژی هسته ای خاتمی بازگردد، چرا که پرونده هسته ای ایران هم اکنون به شورای امنیت سازمان ملل ارجاع شده است. از سوی دیگر رئیس جمهور آینده نمی تواند به استراتژی احمدی نژاد بازگردد، زیرا باید تحریم های یکجانبه و چندجانبه لغو شود.

دیپلماسی ایرانی: حسین موسویان، مذاکره کننده سابق هسته ای در دوره ریاست جمهوری محمد خاتمی بر این باور است که رئیس جمهور آینده ایران نه می تواند استراتژی هسته ای دوران خاتمی را دنبال کند نه سیاست هسته ای احمدی نژاد را. موسویان می گوید رئیس جمهور آینده ایران استراتژی هسته ای را از نوع سوم دنبال خواهد کرد. آنچه در زیر می خوانید متن مقاله وی در **المانیفور** است. انتخابات ریاست جمهوری ایران برای 24 خرداد ماه برنامه ریزی شده و رئیس جمهوری منتخب در مردادماه ریاست کابینه را بر عهده خواهد گرفت. این در حالی است که جهان با اشتیاق در انتظار سیاست هسته ای رئیس جمهور آینده ایران است.

تاریخچه مساله هسته ای ایران به اوایل سال 2003، باز می گردد. زمانی که محمد البرادعی، مدیر کل آژانس بین المللی انرژی اتمی بود. از آن زمان تا کنون دو رئیس جمهور در ایران به قدرت رسیده اند که هر یک خط مشی خاصی در دیپلماسی هسته ای با هزینه ها و فایده های مخصوص به خود داشته اند.

در دوران ریاست جمهوری محمد خاتمی، دیپلماسی ایران به دنبال تعامل هسته ای و بر مبنای دو شرطی بود که دولت برای خود تعریف کرده بود: حفظ حق ایران برای بهره مندی از تکنولوژی صلح آمیز هسته ای شامل غنی سازی و اطمینان از اینکه پرونده هسته ای به شورای امنیت سازمان ملل ارجاع نمی شود.

پس از برآورد البرادعی از برنامه های هسته ای ایران، شورای حکام آژانس بین المللی انرژی اتمی قطعنامه ای را در سپتامبر 2003 به تصویب رساند که در آن خواستار توقف عملیات غنی سازی در ایران و دسترسی گسترده به تاسیسات هسته ای ایران در بازه زمانی 50 روزه شد. در آن زمان در جامعه بین المللی ابهام زیادی در مورد برنامه های هسته ای ایران وجود داشت. ایالات متحده که از زمان انقلاب اسلامی با جمهوری اسلامی درگیر بود، قصد داشت از مساله هسته ای به عنوان یک فرصت طلایی برای ارجاع پرونده ایران به شورای امنیت استفاده کند. ایالات متحده می توانست از این طریق به ایران برچسب تهدید برای صلح و امنیت بین الملل را بزند و راه را برای اعمال تحریم ها، ایزوله بین المللی و حتی اقدام نظامی هموار کند.

در آن زمان ایران باتوجه به نگرانی های پیش رو و در تلاش برای جلب اطمینان جامعه بین المللی، با حداکثر شفافیت در برنامه های هسته ای و همکاری با آژانس بین المللی انرژی اتمی موافقت کرد. این سیاست اعتمادساز شامل تعلیق موقتی، داوطلبانه و تدریجی غنی سازی اورانیوم و مذاکره هسته ای با سه بزرگ اروپایی - انگلیس، فرانسه، آلمان- و روسیه بود. همچنین مقام معظم رهبری نیز موافقت خود را با این موارد اعلام کردند.

از طریق این رویکرد، ایران در شماری از موفقیت های دیپلماتیک و فنی در ارتباط با فعالیت های هسته ای دست یافت.

در دوران ریاست جمهوری محمد خاتمی دستاوردهای زیر در برنامه های هسته ای محقق شد:

1. ایران تکنولوژی هسته ای را توسعه داد و در عین حال بر به رسمیت شناخته شدن حق خود برای بهره مندی از تکنولوژی صلح آمیز هسته ای از سوی جامعه بین المللی تاکید داشت.
2. پس از بازرسی های گسترده، آژانس بین المللی انرژی اتمی تایید کرد که برنامه های هسته ای ایران پس از انقلاب اسلامی در جهت توسعه تسلیحات نظامی نبوده است.
3. یک سال پس از قطعنامه شورای حکام در سال 2003، این شورا تصمیمی گرفت پرونده ایران را از نشست فصلی حذف کند.
4. ایران برای توسعه روابط با قدرت های بزرگ شامل چین، اتحادیه اروپا و ژاپن اقدام کرد و آمریکا نتوانست اغلب کشورها را با اقدامات خصمانه علیه ایران همراه کند.
5. هرچند آمریکایی ها و اروپایی ها از ایران درخواست کرده بودند که غنی سازی اورانیوم را متوقف کند اما به تدریج اروپا و روسیه از این درخواست دست کشیدند و به جای آن را با رویکرد اقدامات اعتمادساز داوطلبانه موافقت کردند.
6. آژانس بین المللی انرژی اتمی اعلام کرد که خواستار بازرسی هایی فراتر از تعهدات ایران نیست و همکاری ها در چارچوب پیمان منع اشاعه هسته ای را مورد موافقت قرار داد.
7. با ادامه مذاکرات، ایران پیشرفت های تکنیکی و تکنولوژیکی زیادی در برنامه های هسته ای داشت و این در حالی بود که به همکاری با آژانس بین المللی انرژی اتمی ادامه می داد. این پیشرفت ها شامل پروژه راکتور آب سنگین اراک، تکمیل تاسیسات هسته ای اصفهان و افزایش تعداد سانترفیوژها از 100 دستگاه به 3 هزار دستگاه بود.
8. ایران در جلوگیری از ارجاع پرونده هسته ای به شورای امنیت و اعمال تحریم ها موفق شد.

دیپلماسی هسته ای در دولت احمدی نژاد رویکرد متفاوتی را دنبال کرد. تنها حقوق هسته ای ایران مورد توجه دولت احمدی نژاد بود که در سال 84 به قدرت رسید. همچنین جلوگیری از ارجاع پرونده هسته ای ایران به شورای امنیت از هدف سیاست هسته ای حذف شد.

این دستاوردها هزینه ای نیز به همراه داشت. پذیرش تعلیق غنی سازی میانه روها را در داخل تحت فشار قرار داد. مساله هسته ای در انتخابات ریاست جمهوری 84 به موضوعی مهم تبدیل شد. اما در کوران انتخابات، تدریجاً به تیم مذاکره کننده خاتمی برچسب جاسوس و ابزار غرب را زدند. دیپلماسی هسته ای در دولت احمدی نژاد رویکرد متفاوتی را دنبال کرد. تنها حقوق هسته ای ایران مورد توجه دولت احمدی نژاد بود که در سال 84 به قدرت رسید. همچنین جلوگیری از ارجاع پرونده هسته ای ایران به شورای امنیت از هدف سیاست هسته ای حذف شد.

سیاست هسته ای جدید مزیت های خود را داشت. فعالیت های غنی سازی از سرگرفته شد و ایران تعداد سانترفیوژها را از 3 هزار به 12 هزار افزایش داد. از سوی دیگر سطح غنی سازی از 5 درصد به 20 درصد رسید. ذخایر اورانیوم غنی شده با خلوص پایین نیز از مرز 8 تن تجاوز کرد. مهمترین دستاورد این استراتژی این بود که ایران به جهان نشان داد برنامه های هسته ای اش اجتناب ناپذیر است. در همین حال، هزینه های سیاست احمدی نژاد بسیار قابل توجه بود:

1. پرونده هسته ای ایران دوباره در دستور کار شورای حکام آژانس بین المللی انرژی اتمی قرار گرفت و تا امروز قطعنامه علیه ایران به تصویب رسیده است.

2. پرونده هسته ای ایران به شورای امنیت سازمان ملل ارجاع شد و نتیجه این شد که تا امروز این شورا 7 قطعنامه علیه ایران را تصویب کرده است.
3. شورای امنیت سازمان ملل به برنامه های هسته ای ایران برچسب تهدید کننده صلح و امنیت بین المللی را زد.
4. شورای امنیت شدید تحریم های اقتصادی چندجانبه را علیه ایران تصویب کرد.
5. تعلیق غنی سازی اورانیوم از یک اقدام داوطلبانه و غیر الزام آور به یک درخواست الزام آور شورای امنیت تبدیل شد.
6. شورای امنیت درخواست دسترسی بدون محدودیت به تاسیسات هسته ای ایران را مطرح کرد.
7. از سال 2011، احتمال تسلیحاتی شدن برنامه های هسته ای ایران در کانون توجه آژانس بین المللی انرژی اتمی قرار گرفت.
8. شکاف بین مواضع آمریکا و اروپا در پرونده هسته ای از بین رفت و دیگر کشورها مانند چین، هند، روسیه و کره جنوبی نیز به تحریم های ایالات متحده و اروپا علیه ایران ملحق شدند.
9. روابط خارجی ایران به شدت ضعیف شد. برای مثال، اسناد ویکلیکس نشان داد عربستان سعودی بارها از آمریکا خواسته علیه برنامه های هسته ای ایران دست به اقدام نظامی بزند.
10. کنگره آمریکا تحریم هایی را علیه ایران اعمال کرد که سخت ترین تحریم های یکجانبه به شمار می رود. این تحریم ها فراتر از مساله هسته ای است و موضوعاتی مانند تروریسم و حقوق بشر را نیز شامل می شود.

رئیس جمهور بعدی ایران نمی تواند به استراتژی هسته ای خاتمی بازگردد، چرا که پرونده هسته ای ایران هم اکنون به شورای امنیت سازمان ملل ارجاع شده است. از سوی دیگر رئیس جمهور آینده نمی تواند به استراتژی احمدی نژاد بازگردد، زیرا باید تحریم های یکجانبه و چندجانبه لغو شود. البته باوجود اینکه مقام معظم رهبری تصمیم گیری نهایی در پرونده هسته ای را بر عهده دارند، رئیس جمهور جدید نقشی مهم در استراتژی هسته ای سوم جمهوری اسلامی ایفا می کند.

برای عملی کردن یک مصالحه، باراک اوباما، رئیس جمهور آمریکا و رئیس جمهور جدید ایران نباید تنها خود را به مذاکره بر سر مساله هسته ای محدود کنند. آنها باید فراتر از مساله هسته ای بیاندیشند و به منافع مشترک ایران و آمریکا مانند افغانستان، عراق، سوریه و امنیت انرژی توجه کنند.

درک ملاحظات سیاست داخلی مرتبط با دیپلماسی هسته ای و به حساب آوردن تاثیرات مثبت و منفی استراتژی های گذشته به گروه 5+1 (آمریکا، انگلیس، فرانسه، چین، روسیه و آلمان) و رئیس جمهوری بعدی ایران کمک می کند راهکاری راقع گرایانه برای تمامی طرف های دخیل در پرونده هسته ای را جستجو کنند.

توصیه من به گروه 5+1، این است که کلید پایان دادن با شرایط فعلی، احترام به حقوق هسته ای ایران به موجب ان پی تی است که شامل حق غنی سازی اورانیوم می شود. پیشنهاد من برای رئیس جمهور آینده ایران این است که بیشترین میزان شفافیت در همکاری با آژانس بین المللی انرژی اتمی را به کار گیرد. همچنین به جامعه بین المللی نشان دهد که به دنبال تولید سلاح هسته ای نیست.

برای عملی کردن یک مصالحه، باراک اوباما، رئیس جمهور آمریکا و رئیس جمهور جدید ایران نباید تنها خود را به مذاکره بر سر مساله هسته ای محدود کنند. آنها باید فراتر از مساله هسته ای بیاندیشند و به منافع مشترک ایران و آمریکا مانند افغانستان، عراق، سوریه و امنیت انرژی توجه کنند. پیشرفت در روابط ایران و آمریکا می تواند زمینه را برای به نتیجه

رسیدن مذاکرات هسته ای چندجانبه فراهم کند.

تحریریه دیپلماسی ایرانی / 10

انتشار اولیه: سه شنبه 21 خرداد 1392 / باز انتشار: یکشنبه 26 خرداد 1392

<dynamic-0#####>